

**AUGUSTIN VASILE FĂRCAȘ
NICOLETA FĂRCAȘ**

**DREPT CIVIL. PERSOANELE
în reglementarea noului Cod civil**

Universul Juridic
București
- 2012 -

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

FĂRCAȘ, AUGUSTIN VASILE

Drept civil : persoanele : în reglementarea noului Cod civil /

Augustin Vasile Fărcaș, Nicoleta Fărcaș. - București : Universul
Juridic, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-816-2

I. Fărcaș, Nicoleta

347(498)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0731.121.218**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

telefon: **021.314.93.15; 0733.673.555**

DISTRIBUȚIE:

tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

ABREVIERI

A.C.C.	– avizul Curții Constituționale
alin.	– alineat
apud	– citat după
art.	– articolul
B. Of.	– Buletinul Oficial
C. civ.	– Codul civil
C. fam.	– Codul familiei
C. pen.	– Cod penal
C. pr. civ.	– Codul de procedură civilă
C. pr. pen.	– Codul de procedură penală
C.E.D.O.	– Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C.J.	– revista Curierul Judiciar
C.S.M.	– Consiliul Superior al Magistraturii
cap.	– capitolul
Conv. E.D.O.	– Convenția Europeană a Drepturilor Omului
coord.	– coordonator
D.C.C.	– decizia Curții Constituționale
dec.	– decizie
E.D.P.	– Editura Didactică și Pedagogică
Ed.	– editura
ed.	– ediția
ex.	– exemplu
f. a.	– fără an
H.C.C.	– hotărârea Curții Constituționale
H.G.	– hotărâre de Guvern
Î.C.C.J.	– Înalta Curte de Casație și Justiție
I.R.D.O.	– Institutul Român pentru Drepturile Omului
I.S.A.	– Institutul de Științe Administrative
Ibidem	– în același loc sau în același pasaj al unei cărți
Idem	– indică același autor; tot așa, la fel; același

L.G.D.J.	– Librairie général de droit et de jurisprudence
lit.	– litera
M. Of.	– Monitorul Oficial
n.a.	– nota autorului
N.R.O.	– Noua Revistă de Drepturile Omului
nr.	– număr
O.G.	– Ordonanța Guvernului
O.I.M.	– Organizația Internațională a Muncii
O.N.U.	– Organizația Națiunilor Unite
O.U.G.	– Ordonanța de urgență a Guvernului
op.cit.	– opera citată
p.	– pagina
P.R.	– Pandectele Române
P.U.F.	– Presses Universitaires de France
par.	– paragraf (ul)
pct.	– punct (ul)
R.A.	– Regia Autonomă
R.D.P.	– Revista de Drept Public
R.R.D.	– Revista Română de Drept
R.R.D.O.	– Revista Română de Drepturile Omului
s. n.	– sublinierea noastră
S.D.R.	– Studii de Drept Românesc
S.U.A.	– Statele Unite ale Americii
sec.	– secol (ul)
ș.a.	– și altele
T.C.E.	– Tratatul instituind Comunitatea Europeană
urm.	– următoarele
vol.	– volumul

CUVÂNT ÎNAINTE

Această lucrare se adresează studenților de la facultățile de drept în primul rând, dar și teoreticienilor și practicienilor juriști, precum și cadrelor didactice sau oricăror persoane interesate de studiul *Persoanelor ca subiecte de drept. Dreptul persoanelor* este important nu numai pentru că guvernează și protejează omul, dar și pentru că este implicat în toate celelalte ramuri ale dreptului: persoana este „*inima*” tuturor activităților juridice.

„Întreaga viață a omului, de la naștere ori în legătură cu acest moment și până la moarte, dar și în privința acestui eveniment, legat de lăsământul succesoral, este reglementată în aspectele sale esențiale de normele dreptului civil.

Instituții juridice aparținătoare acestei ramuri a dreptului contribuie într-o măsură importantă la reglementarea vieții persoanei juridice, de la înființare, ori în legătură cu acest proces și până la încetarea ei prin reorganizare și dizolvare, ba chiar și în privința consecințelor ce decurg din aceste măsuri¹”.

Raportându-ne astfel la noul Cod civil, al cărui obiect de reglementare în constituie persoana fizică și persoana juridică, este de observat faptul că acesta preia unele dintre dispozițiile Codului civil de la 1864, dar și dispozițiile principalelor legi speciale în această materie. Parcurgând astfel cuprinsul Cărții I a noului Cod civil observăm faptul că scopul reglementărilor propuse în această Carte (și anume recunoașterea, ocrotirea și apărarea, în mod egal și efectiv, a drepturilor și libertăților civile ale persoanei fizice, în acord cu ordinea publică și bunele moravuri, precum și crearea unui cadru legal general, modern și unitar, aplicabil tuturor persoanelor juridice,

¹ I. Dogaru, *Drept civil român*, Ed. Themis, Craiova, 2000, p. 9.

indiferent de regimul lor – persoane juridice de drept public sau de drept privat – ori de categoria sau forma lor juridică²) este atins.

În aceeași ordine de idei, lucrarea de față oferă informații de bază privind cadrul legal în care se naște, trăiește și decedează omul, adică în privința statutului legal al persoanei fizice, însă supune atenției și problemele legate de constituirea valabilă, identificarea, reorganizarea și încetarea persoanei juridice. Astfel, pe lângă prevederile referitoare la capacitate și identificarea persoanei fizice și juridice, sunt dezvoltate sub aspect doctrinar recente modificări legislative precum cele referitoare la respectul ființei umane și a drepturilor inerente ei (amintind aici: dreptul la viață, la sănătate, la integritate, respectul datorat vieții private și demnității persoanei umane, inclusiv dreptul datorat persoanei după decesul său), dar și cele care au ca scop apărarea drepturilor nepatrimoniale.

Propunem astfel un studiu unitar referitor la instituția persoanei fizice și a celei juridice, bazat pe dreptul comun în materie, cu respectarea particularităților juridice și a normelor speciale aplicabile fiecărei categorii de persoane, în special celor aflate într-un dinamism accentuat determinat de evoluția dreptului comunitar și a altor norme internaționale incidente.

În final, arătăm că intenția noastră a fost aceea de a pune la îndemâna studenților un instrument de lucru accesibil, necesar, dar nu suficient, o carte care să constituie un instrument de lucru util pentru toți cei interesați, contribuind la descifrarea și înțelegerea marilor instituții ale dreptului civil (persoanele).

Autorii
Tîrgu Mureș, 2012

² A se vedea, expunerea de motive a Legii privind Codul civil.

CAPITOLUL I

ASPECTE GENERALE REFERITOARE LA PERSOANA FIZICĂ

1.1. Despre subiectele de drept în general

1.1.1. Omul și persoana

Omul¹ este o ființă socială, diferit de celelalte făpturi prin limbaj și moralitate. Este adevărat însă, acest fapt este doar o caracterizare parțială a omului, deoarece acesta este totodată o *persoană*. O dată cu nașterea omului se naște și aspirația către împlinirea corporală și spirituală. Omul a devenit subiect al istoriei datorită aspirațiilor și năzuințelor sale. Omul este o ființă dinamică, metamorfozată și contradictorie. Saint Exupery ne arată prin scrierile sale, că: „*Omul se descoperă pe sine însuși când se măsoară cu obstacolul*”. Iar Socrate ne relatează că: „*în lume-s multe mari minuni, minuni mai mari ca omul nu-s*”².

În vechea Chină, Confucius (Kung Fu Tzi – aprox. 551-479 î. Hr.) gândea că o societate armonioasă nu poate fi posibilă decât dacă oamenii care o compun sunt călăuziți de principii de înaltă moralitate,

¹ Primele descrieri despre om le avem în Biblie, care ne arată că omul este ființa creată de Dumnezeu printr-un act intim și direct: „*Să facem pe om după chipul și după asemănarea Noastră... Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie*” (*Facerea I, 26-27*), conceput ca o persoană, ca o sumă de drepturi și îndatoriri, pe care acesta și le manifesta din momentul primirii vieții și până la sfârșitul ei. A se vedea, pentru amănunte *Biblia sau Sfânta scriptură*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006, p. 12.

² M. Voiculescu, I.Z. Moroianu, *Drepturile Omului și probleme globale contemporane*, Casa Editorială Odeon, București, 2003, p. 5.

fiindcă totul nu trebuie să fie decât un efort continuu spre bine. Omul, aflat în centrul sistemului său filozofic și moral, trebuie să-și iubească semenul și să-l respecte, moralitatea fiind primul principiu al universului. Moderația în toate, dreptatea și mai cu seamă umanitatea sunt principalele virtuți pe care filozoful chinez le recomanda¹.

Unul dintre cei mai celebrii sofști, Protagoras din Abdera, acum mai bine de 2400 de ani, a gândit că „*omul este măsura tuturor lucrurilor*”. Ideile lui Protagoras acordă încredere ființei umane considerând-o capabilă să se perfecționeze, mai ales în plan moral, cu consecințe benefice în plan politic și juridic².

Destinatarul oricărui drept – scria Ihering – este omul pentru că orice drept corespunde cu un interes³ al omului⁴. „Interesul este motorul de toate zilele în acțiunile noastre obișnuite”⁵ – atrăgea atenția profesorul Mircea Djuvara. Dar, interesul „nu poate să fie luat în considerare decât când este în conformitate cu idealul de justiție”, explica profesorul M. Djuvara în continuare⁶.

¹ I.Z. Moroianu, *Drepturile omului – un sistem în evoluție*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2007, pp. 8-9.

² Platon, *Protagoras*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1974, *apud*, N. Popa, I. Dogaru, Gh. Dănișor, D.C. Dănișor, *Filosofia dreptului*. Marile curente, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2010, pp. 18-19.

³ *Interesul* – element al raportului juridic este, în același timp, un element indispensabil al dreptului subiectiv, cu care, însă, nu se confundă. Pentru a forma fundamentul unui drept subiectiv, interesul trebuie să fie personal, direct, născut și actual, legitim și juridic protejat. Interesul este considerat „*născut și actual*” în cazul în care există pericolul ca dreptul subiectiv să fie încălcat pe viitor. A se vedea, T.S., sec. civ., dec. nr. 894/1978, R.R.D., 1978, nr. 12, p. 57. Doctrina este unanimă în a aprecia că numai interesele legitime, indiferent că sunt patrimoniale sau nepatrimoniale, pot beneficia de protecția legii. Pentru a beneficia de protecția legii, interesul trebuie să fie conform idealului de justiție, așa cum îl concepe o anumită societate.

⁴ În același sens, a se vedea: O. Ungureanu și C. Jugastru, *Drept civil. Persoanele*, Ed. Rosetti, București, 2003, p. 17.

⁵ M. Djuvara, *Teoria generală a dreptului (Enciclopedia juridică)*. Rolul ideii de interes în relația juridică, vol. I-II, Ed. Socec, București, 1930, p. 129.

⁶ *Ibidem*.

La temelia dreptului privat a rămas și trebuie să rămână individul și acel drept individual care, de obicei, izvorăște din exercițiul liberei voințe, dar care este țărnut de drepturile firești ale colectivității. Individul este omul, iar omul pentru știința dreptului înseamnă persoană¹.

1.1.2. Noțiunea persoanei fizice

M. Cantacuzino considera că „înțelesul juridic al cuvântului persoană corespunde în domeniul dreptului privat, exact cu noțiunea de subiect de raporturi juridice, de ființă susceptibilă de a fi subiect de drepturi și obligațiuni”². În legătura cu aceasta, s-a mai spus că „noțiunea juridică a cuvântului persoană se aplică oricărei ființe susceptibile de a avea drepturi și obligații, adică de a figura într-un raport juridic”³. Pentru a desemna însă calitatea omului de „ființă juridică”, legiuitorul nu s-a mărginit la a folosi pur și simplu cuvântul persoană, ci a creat conceptul de persoană fizică. Prin expresia *persoană fizică* se desemnează omul, privit individual, ca titular de drepturi subiective civile și de obligații civile.

Calitatea de persoană fizică a omului nu privește numai relațiile de drept privat la care acesta participă. Ea este avută în vedere și în relațiile de drept public, cum sunt, de exemplu, cele de drept fiscal, de drept administrativ și de drept penal. În aceste relații se poate vorbi, de pildă, despre: contribuabil persoană fizică; contravenient persoană fizică; infractor persoană fizică etc.⁴

¹ E. Lupan, I.P. Sabău, *Tratat de drept civil român. Persoanele*, vol. II, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 3.

² M.B. Cantacuzino, *Elementele dreptului civil*, Ed. All, București, 1998, p. 48.

³ C. Hamangiu, Bălănescu I. Rosetti, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. I, Ed. All, București, 1996, p. 133.

⁴ I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Colecția universitară Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2008, p. 83.

Persoana fizică beneficiază de cea mai vastă arie de participare la raporturile juridice, în calitate de cetățean, de străin sau de apatrid. Așadar, putem spune că persoana fizică este deci, subiect universal de drept.

În conformitate cu prevederile art. 25 alin. (1) N. C. civ.¹ subiectele de drept sunt persoanele fizice și persoanele juridice.

Într-adevăr, legea recunoaște ca subiect de drept pe fiecare individ (ca persoană fizică), dar, datorită faptului că raporturile juridice se stabilesc și între grupuri de indivizi, respectiv între structuri create și organizate de oameni, tocmai cu scopul de a se putea realiza participarea acestora la raporturile juridice, recunoaște această calitate și anumitor grupări (de pildă, societăți comerciale, asociații, fundații, sindicate etc.). Ele participă la raporturile juridice în nume propriu, ca *persoane juridice*, și nu în numele celui sau ale celor care le-au creat, adică în calitate de reprezentant al acestora.

În doctrină este utilizată în scopul desemnării persoanei juridice, și sintagma „*persoană morală*”. Utilizarea termenului „moral” aparent, creează confuzie, părând a fi opus termenului „juridic”. Dimpotrivă, persoana morală reprezintă un fenomen juridic și nu unul moral, ea fiind creația voinței umane și nu un dat natural². Această noțiune nu era cunoscută în dreptul roman și nici în dreptul vechi, utilizarea ei este legată de reglementările juridice ale societăților comerciale din secolul al XIX-lea.

Potrivit art. 25 alin. (3) N. C. civ. „persoana juridică este orice formă de organizare care, întrunind condițiile cerute de lege, este titulară de drepturi și de obligații civile”.

¹ Codul civil – republicat în temeiul art. 218 din Legea nr. 71/2011, pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicat în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011. Legea nr. 287 /2009 a fost publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009, a fost modificată prin Legea nr. 71/2011 și rectificată în M. Of. nr. 427 din 17 iunie 2011 și în M. Of. nr. 489 din 8 iulie 2011.

² I. Dogaru, D.C. Dănișor, Gh. Dănișor, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Științifică, București, 1999, pp. 310-311.